

Nr 4.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anstånd för lottköpare från Näs kungsgård i Kopparbergs län med erläggande av oguldna räntor och amorteringar å köpeskillning; given Stockholms slott den 30 januari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

B. v. Stockenström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 januari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet von Stockenström anför:

Jag anhåller att för Kungl. Maj:t få anmäla uppkommen fråga angående beviljande av visst anstånd för köpare av lägenheter under kronoegendomen Näs kungsgård nr 1 i Husby socken, Kopparbergs län, med erläggande av oguldna räntor och amorteringar å köpeskillningen.

Inledningsvis torde jag få erinra därom, att 1919 års riksdag efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 314, R. skr. nr 170) medgav, att vissa i statsrådsprotokollet närmare angivna styckningslotter från förenämnda Näs kungsgård finge försäljas enligt gällande grunder för upplåtelse av egnahems-lägenheter från kronoegendomar, med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma de jämkningar i lotternas areal, som kunde finnas erforderliga. Enligt dessa upplåtelsegrunder skall av köpeskillningen en tiondel gäldas kontant och åter-

stoden medelst avbetalningar. Den oguldna köpeskillingen skall för tiden intill sjätte året efter utgången av det kalenderår, under vilket tillträdet ägt rum, förräntas efter fyra procent. Från och med sagda sjätte år inträder amorteringsskyldighet och i samband därmed begynner räntan att löpa efter fyra och tre fjärdedels procent.

Efter det vissa ändringar vidtagits i den i propositionen framlagda försäljningsplanen, försåldes efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall under åren 1924 och 1925 de fjorton egnahemslägenheter, som omförmälas i följande uppställning.

Lottköpare	A r e a l i h e k t a r					Köpe- skilling kr.	Köpe- brevets dag
	åker och tomt	äng och odlad mark	skogs- och hag mark	im- pedi- ment	summa areal		
K. A. Lindberg	15.2	0.5	5.4	0.8	21.4	6,000	30/12-24
G. Berg	13.5	1.8	7.7	0.5	23.5	7,000	31/1-25
G. Björklund	15.2	—	9.2	0.3	24.7	6,000	30/12-24
K. J. Nellfors	16.2	4.6	9.8	7.7	38.3	7,500	13/2-25
E. Damm	6.3	0.2	4.8	—	11.3	4,600	13/2-25
A. Wiklund	13.6	1.0	5.2	0.2	20.0	9,000	6/3-25
G. Carlsson	6.6	2.5	4.1	3.2	16.4	2,500	8/4-25
W. Ericsson	7.2	0.8	—	0.2	8.2	4,500	11/4-25
J. Ahl	8.5	0.1	5.1	—	13.7	5,000	11/8-25
J. Boström	10.5	1.9	19.0	0.1	31.5	9,600	8/4-25
Albin Johansson	18.9	0.8	2.8	0.2	22.2	3,400	16/2-25
K. Forslund	2.8	1.0	—	—	3.9	1,200	30/12-24
A. V. Nordlöv	13.5	2.5	3.8	4.0	23.8	6,000	5/6-25
K. E. Karlsson	13.2	2.9	3.7	0.2	23.8	4,500	10/3-25

De av A. Wiklund, W. Ericsson och J. Boström förvärvade lotterna voro vid försäljningen bebyggda med kronan tillhörliga hus. Övriga lotter voro obebyggda med undantag för en del lador m. m. å några enstaka lotter. De av J. Ahl och K. E. Karlsson förvärvade lotterna inköptes såsom tillskottsjord till av dem förut ägda eller brukade fastigheter. Sex av köparna beviljades av vederbörande egnahemsnämnd i samband med köpen egnahemslån och egnahemspremielån i och för lotternas bebyggande med följande belopp, nämligen

	Egnahemslån kr.	Premielån kr.
K. A. Lindberg	5,000	800
G. Berg	4,700	1,300
G. Björklund	5,000	1,000
K. J. Nellfors	5,000	1,000
E. Damm	4,000	800
A. Johansson	7,000	1,000

Under år 1930 hava nämnda sex lottköpare efter egnahemsstyrelsens medgivande tilldelats ytterligare premielån med sådant belopp, att detta jämte dem förut beviljat premielån för en var uppgått till 1,500 kronor.

I en den 18 april 1926 till Kungl. Maj:t ställd ansökan hade åtta av förutnämnda lottköpare, nämligen K. Lindberg, G. Berg, G. Björklund, K. J. Nellfors, E. Damm, G. Carlsson, Alb. Johansson och A. V. Nordlöv, anhållit om befrielse från erläggande av den på de sex första åren efter lägenheternas tillträdande belöpande räntan å oguldna delar av köpeskillingarna för lägenheterna. Efter att i ärendet hava hört domänstyrelsen och länsstyrelsen i Kopparbergs län m. fl. beviljade Kungl. Maj:t den 30 april 1927 — med stöd av riksdagens skrivelse nr 72 den 2 april 1924 angående rätt för Kungl. Maj:t att efter prövning i vart fall bevilja köpare av kronojord anstånd eller ytterligare anstånd med erläggande av köpeskilling och ränta — envar av nämnda sökande anstånd med erläggande av ränta å ogulden köpeskilling för den förvärvade lägenheten för den tid, under vilken köpeskillingen skulle enbart förräntas, under villkor att varje sökande bland annat skulle å dag, då första annuiteten å köpeskillingen skulle erläggas, jämväl gälda samtliga till betalning förfallna räntebelopp, för vilkas inbetalning anstånd medgivits. För ifrågavarande betalnings fullgörande skulle sökandena ställa av länsstyrelsen i länet godkänd säkerhet.

I skrivelser den 17 och 29 oktober 1927 hava sistnämnda åtta lottköpare tillika med ytterligare sex personer, som inköpt lägenheter från Näs kungsgård, nämligen A. Wiklund, W. Ericsson, J. Ahl, J. Boström, K. Forsslund och K. E. Karlsson, hos Kungl. Maj:t gjort framställning att få vid 1927 års utgång oguldna räntor å köpeskillingarna efterskänkta samt dessutom så stor del av kapitalskulden till kronan avskriven, som kunde prövas skäligt. Över framställningen hava infordrade utlåtanden avgivits den 11 februari 1928 av domänstyrelsen — som därvid överlämnat av styrelsen införskaffat utlåtande från länsstyrelsen i Kopparbergs län jämte till nämnda utlåtande fogade yttranden från domänintendenten i länet, landsfiskalen i Hedemora distrikt samt Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott -- den 24 mars 1928 av statskontoret och den 25 februari 1929 av statens egnahemsstyrelse. På grund av remiss har länsstyrelsen, efter att hava infordrat utredning från hushållningssällskapets egnahemsnämnd och ånyo hört landsfiskalen i distriktet, den 17 juli 1929 avgivit förnyat utlåtande i ärendet, varjämte statskontoret med anledning av vad i ärendet förekommit den 13 november 1929 ånyo utlåtit sig.

Till stöd för lottköparnas framställningar, vilka åtföljts av detaljerade uppgifter om företagens finansiering, ägarnas skulder, djurantal m. m., hava *sökandena* anfört i huvudsak följande.

Lotterna hade vid inköpet befunnit sig i stor vanhävd, i det att de öppna dikena varit igenväxta, förefintliga täckdiken igenslammade och den öppna jorden, genom att den legat obrukad i minst två år, varit

synnerligen ogräsfyllt och utsugen på växtnäring. Då de sökandes ekonomiska förhållanden ej medgivit några större tillskott till jorden av inköpta gödselmedel och de dessutom även haft att sörja för lägenheternas bebyggande, hade de ej varit i stånd att bringa jorden i någon nämnvärd kultur, varför denna särskilt de första åren lämnat mycket svaga skördar. Denna omständighet tillika med de omfattande byggnadsskyldigheter, som blivit de sökande ålagda, hade gjort, att de ej kunnat erlägga ränta å de oguldna köpeskillingarna och att de dessutom nödgats ådraga sig skulder till belopp, som allvarligt hotade deras ekonomiska existens. De sökande hade inköpt lotterna huvudsakligast därför, att tillfällena till arbetsförtjänster, varav de varit beroende, blivit för varje år allt färre samt att de erbjudna betalningsvillkoren, ordnade på lång sikt, vid köpen verkat vida fördelaktigare än de sedan befunnits vara.

Av ovan omförmälda utlåtanden inhämtas huvudsakligen följande.

Landsfiskalen i Husby distrikt har vitsordat de skäl, som sökandena anfört, samt förordat bifall till ansökningarna.

Domänintendenten anför, att jordpriserna även med hänsyn till jordens dåliga hävd varit mycket måttliga och att huvudorsaken till de av egnahemsbyggarna iråkade ekonomiska svårigheterna ofta nog varit ganska »huvudlösa byggnadsföretag». Domänintendenten anser sig icke kunna tillstyrka någon avskrivning av de sökandes kapitalskuld till kronan, då det rörde sig om så låga köpeskillingar, som där varit fallet. Såsom en tillfällig lindring i sökandenas iråkade svårigheter ville domänintendenten föreslå ett års uppskov med inbetalningen av förfallna avgifter till kronan och att tiden för slutlikvid av köpeskillingarna därmed framflyttades ett år.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott vitsordar sökandenas avgifter beträffande såväl jordens dåliga hävd som sökandenas ekonomiska betryck ävensom att färdiga byggnader utförts med iakttagande av nödig sparsamhet samt att köpeskillingarna på grund av jordvärdets fall överstege nu gällande jordpriser. Förvaltningsutskottet kunde ej tillråda ett överförande till kapitalskulden av hittills oguldna räntor, enär lägenheterna även i färdigt skick ej ansågos kunna bära större skuldbörda än som enligt nu ingångna låneavtal komme att belasta dem. Då det syntes förvaltningsutskottet ofrånkomligt, att sökandena bereddes lindring uti sina avtal med staten och att därvid förfallna räntor i första hand efterskänktes, tillstyrkte förvaltningsutskottet den gjorda framställningen.

Länsstyrelsen anför i sitt utlåtande den 3 februari 1928, att, då villkorens uppfyllande syntes vara en omöjlighet för egnahemsbyggarna, krav därpå torde vara detsamma som att driva dem från deras lägenheter, vilket knappast kunde vara lämpligt eller värdigt. Exekutiva åtgärder komme säkerligen i längden att bli förlustbringande för kronan. Då kungsgården och därifrån avsondrade lägenheter redan åsamkat kronan förluster och dessa av allt att döma komme att ökas i framtiden, torde ett efterskänkande av ränta eller del av köpeskillning knappast få anses som förlust utan fasthellre som en förlust å på oriktiga grunder påräknad vinst. Länsstyrelsen förordade därför bifall till framställningen.

Domänstyrelsen har ansett sig med hänsyn till de konsekvenser, vartill ett bifall till ansökningarna kunde leda, icke kunna tillstyrka desamma. Betalningsvillkoren vore bekväma, och sökandena hade erhållit ägolotter-

na till pris, som med hänsyn till värdet av den å lotterna växande skogen finge anses synnerligen förmånliga. Då emellertid en del av sökandena redan genom Kungl. Maj:ts beslut erhållit lindring i form av anstånd med räntornas erläggande, ansåge domänstyrelsen, att enahanda förmån nu borde tillerkännas de sökande, som förut ej erhållit dylikt anstånd.

Statskontoret har i sitt yttrande den 24 mars 1928 förklarat sig icke hava något att erinra mot vad domänstyrelsen i ärendet hemställt. Statskontoret hade inhämtat, att Berg och hans medsökande fullgjort dem åliggande räntebetalningsskyldighet gent emot hushållningssällskapet.

Statens egnahemsstyrelse upplyser, att i samband med av kronojordstyckningssakkunniga år 1926 i orten verkställd förrättning hade två av dessa sakkunniga, vilka nu vore ledamöter i styrelsen, även tillfälle att på platsen taga kännedom om förhållandena å de från Näs kungsgård fransålda egnahemslotterna. Dessa ledamöter hade därvid fått bland annat det intrycket, att de av kronan betingade köpeskillingarna med hänsyn till såväl befintligheten av å lotterna växande skog som jordbeskaffenhet med mera, ingalunda kunde anses för höga och icke högre än i orten gällande priser på andra med dessa jämförliga lägenheter. Någon ytterligare undersökning å platsen hade egnahemsstyrelsen därför för yttrandets avgivande icke ansett vara erforderlig, utan hade styrelsen med ledning av dess sålunda redan vunna kännedom om lotterna i fråga ävensom av den utredning, som i ärendet verkställts, tagit ställning till frågan, och hade egnahemsstyrelsen därvid anslutit sig till det av domänstyrelsen framställda förslaget.

Länsstyrelsen redogör i sitt utlåtande den 17 juli 1929 för de räntebetalningar, som dittills skett, ävensom för de åtgärder, som vidtagits i samband med frågan om indrivning av förfallna räntebelopp. Länsstyrelsen anför därvid, att sådan säkerhet, som avsåges i Kungl. Maj:ts beslut den 30 april 1927, icke kunnat anskaffas. Länsstyrelsen hölle före, att nämnda beslut, även om vederbörande kunnat ställa säkerhet, icke skulle i någon väsentlig mån hava befriat lägenhetsköparna ur de svårigheter, som de hade att kämpa med. Svårigheterna hade så att säga endast framflyttats i tiden för att återkomma i förstörad skala, när betalning skulle fullgöras för hopsamlade räntor samt amortering ske å såväl köpeskillning som egnahemslån. Att märka vore, att samtliga de lägenhetsköpare, som redan av Kungl. Maj:t erhållit anstånd med räntor, häftade för hela ränteskulden, om man bortsåge från några smärre avbetalningar. Då indrivningsåtgärder icke företagits beträffande dessa lägenhetsköpare, skulle de hopsamlade räntorna erläggas på en gång, därvid exekutiva åtgärder icke torde kunna undvikas. Vad anginge de övriga sökandena Wiklund, Ericson, Ahl, Boström, Forslund och K. E. Karlsson, vore dessa sätillvida i en gynnsammare situation, att de numera i stort sett fullgjort sina skyldigheter med avseende å ränta. En av dem, K. E. Karlsson, hade till och med helt inbetalt sin skuld till kronan jämte ränta. Det ville synas, som om denna grupp lägenhetsägare skulle lyckas behålla sina lägenheter. I skrivelse till länsstyrelsen den 18 juni 1929 hade domänstyrelsen meddelat, att samtliga de lägenhetsägare, som gjort ansökan om efterskänkande av räntor och avskrivning av viss del av kapitalskulden, finge, i avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut, njuta uppskov med exekutiva åtgärder, dock givetvis under den förutsättningen, att kronans rätt gent emot lägenhetsägarna härigenom icke i någon mån äventyrades. Länsstyrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t mätte snarast möjligt vidtaga åtgärder för beredande av lättnad i köpevillkoren beträffande de sökande, som för närva-

rande torde ha mycket små utsikter att fullgöra betalningsvillkoren. Till denna kategori hänförde länsstyrelsen i främsta rummet de lägenhetsägare, som samtidigt hade egnahemslån, nämligen Lindberg, Berg, Nellfors, Damm, Björklund och A. Johansson. Därjämte syntes betydande betalningssvårigheter föreligga för G. Carlsson och Nordlöv, av vilka den senare dittills icke erlagt någon som helst ränta, och den förre därå endast avbetalat 90 kronor. Länsstyrelsen hölle före, att kronan borde efter förutgången omsorgstull individuell prövning bereda erforderlig lättnad åt dessa nu uppräknade lägenhetsköpare. Det vore icke med statens intresse förenligt att låta en skara arbetsamma och intresserade egnahemsbyggare ekonomiskt gå under. I anslutning till vad länsstyrelsen i tidigare yttrande framhållit, nämligen att kungsgården och därifrån avsöndrade lägenheter redan åsamkat kronan förluster, och att dessa av allt att döma komma att ökas i framtiden, ville länsstyrelsen understryka vikten av, att dessa förluster, varmed länsstyrelsen räknat, hellre toges nu än i samband med exekutiva åtgärder. Toges förlusten nu, funnes förhoppning, att lägenhetsköparna till sist skulle övervinna de svåraste hindren för ett lyckligt genomförande av egnahemsbildningen, medan däremot, om exekutiva åtgärder igångsattes, förlusten torde komma att drabba såväl kronan som lägenhetsköparna, vilken utgång vore så mycket mera att beklaga, som statsmakterna ju eljest sökte att på allt sätt uppmuntra och understödja egnahemsverksamheten. Länsstyrelsen ansåge sig jämväl böra betona, att de ifrågavarande lägenhetsköparna nedlagt ett betydande arbete på egendomarnas förbättring. Av allt att döma hade jordens hävd vid tillträdet varit mindre god, och egnahemsbyggarna hade med oavlätlig strävan sökt i mån av förmåga utföra nödiga kulturåtgärder. Härtill komme, att stora kostnader och mycket arbete måst nedläggas för upplörande av erforderliga åbyggnader. Angående hithörande förhållanden hänvisar länsstyrelsen till bilagda yttranden i ärendet, som avgivits den 10 juli 1929 av jordbrukskonsulenten A. Matsson och den 11 juli 1929 av hushållningssällskapets egnahemsnämnd i länet, av vilka yttranden det svnts länsstyrelsen framgå, att lägenhetsköparna ägde förutsättningar för bedrivande av jordbruk. Av jordbrukskonsulentens förenämnda yttrande hade bland annat inhämtats, att vunna förbättringar i jordens hävd lagt en god grund för egnahemsbyggarnas utkomstmöjligheter i framtiden. Jämväl inventarierna hade ökat, bland annat, med i medeltal en kreatursenhet för varje lägenhet, och av betydelse vore även, att byggnaderna nu vore så pass färdigställda, att upplödning för utökande av djurbesättningarna kunde ifrågakomma. Vad sökandena Wiklund och Forslund anginge, hade dessa icke inbetalat 1928 års räntor, och länsstyrelsen hade ingen erinran mot, att dessa båda erhöles anstånd på enahanda villkor, som angivits i Kungl. Maj:ts beslut den 30 april 1927.

Länsstyrelsen anför vidare, att, enär sökandena Ericsson, Ahl och Boström fullgjort sina ränteinbetalningar till och med 1928, deras ansökningar icke torde böra föränleda till någon åtgärd, och vad slutligen sökanden K. E. Karlsson anginge, hade denne inbetalat hela skulden till kronan, såväl kapital som ränta.

Då länsstyrelsen med hänsyn till domänstyrelsens förutnämnda skrivelse den 18 juni 1929 vore nödsakad omedelbart vidtagna exekutiva åtgärder, finge länsstyrelsen tillika hemställa, att med lagsökningsåtgärder måtte tills vidare få anstå i avvaktan på prövningen av de föreliggande ansökningarna.

Statskontoret framhåller i sitt utlåtande den 13 november 1929, att ett

omedelbart utkrävande av förfallna räntor i förevarande fall torde leda till tvångsrealisation av fastigheterna, och det syntes icke sannolikt, att statsverket under sådana förhållanden skulle kunna undgå förlust. Med hänsyn härtill och till den ståndpunkt, statsmakterna hittills intagit till egnahemsverksamheten, torde en dylik eventualitet i det längsta böra undvikas. Då det knappast läte sig göra att av föreliggande utredningar avgöra, vilka åtgärder, som, utan att medlöra betänkliga konsekvenser i fråga om andra köpare av egnahemslägenheter, kunde i hjälpsamt syfte uppdrogas, hade statskontoret velat föreslå, att åt statens egnahemsstyrelse uppdroges att efter grundlig undersökning av vissa föreliggande förhållanden inkomma med förslag i ärendet. I avvaktan härpå torde de av sökandena, som ännu icke erlagt ränta å köpeskillingarna för tiden intill 1928 års utgång, böra beviljas anstånd tillsvidare med räntans erläggande, och något hinder för Kungl. Maj:t att med stöd av riksdagens skrivelse nr 72 år 1924 medgiva dylikt anstånd under en kortare tidsperiod, utan att särskild säkerhet för räntevillkorens fullgörande bleve ställd, syntes statskontoret av anförda skäl icke föreligga. Statskontoret erinrade vidare om ett av egnahemsstyrelsen den 2 oktober 1929 avgivet förslag angående åtgärder till underlättande för lantarbetare med flera att erhålla jordbruk, enär i händelse av bifall till detta förslag en ytterligare möjlighet att bispringa nu ifrågavarande egnahemsägare torde komma att yppa sig.

Åtta av ovan omförmälda sökande, nämligen Berg, Nellfors, Lindberg, Johansson, Damm, Björklund, G. Carlsson och Nordlöv hava vidare i ansökning den 11 maj 1929 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte med hänsyn till 1928 års felslagna skörd avskrivna jämväl för 1928 upplupna räntor, eller, därest så icke kunde ske, att anstånd med erläggande av dessa räntor måtte lämnas, tills sökandena erhållit svar å sin tidigare i enahanda ämne gjorda framställning.

Över sistnämnda framställning hava infordrade yttranden avgivits den 17 juli 1929 av länsstyrelsen i Kopparbergs län, den 13 september 1929 av domänstyrelsen och den 13 november 1929 av statskontoret, i vilka utlåtanden myndigheterna hänvisat till vad de i sina ovan berörda yttranden anfört. Domänstyrelsen har därjämte förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till av sökandena nu begärda anstånd.

Den 6 maj 1930 anbefalldes Kungl. Maj:t egnahemsstyrelsen att efter verkställd utredning rörande egnahemslotternas å Näs kungsgård värden och avkastningsmöjligheter för framtiden liksom ock vederbörande lottägares individuella förmögenhetsvillkor avgiva det förslag till åtgärder för förhållandenas ordnande, vartill sagda utredning kunde föranleda.

Till fullgörande härav har egnahemsstyrelsen i skrivelse den 23 oktober 1930 framlagt den anbefallda utredningen. I skrivelsen meddelar styrelsen, att byrådirektören hos styrelsen O. Agerberg den 3 och 4 juni 1930 besiktigt och värderat samtliga ifrågavarande lägenheter ävensom att styrelsen genom sin dåvarande chef och två av styrelsens ledamöter dels den 5 juni 1930 tillsammans med egnahemsnämndens i

Kopparbergs län sekreterare och byrådirektören Agerberg besökt lägenheterna och tagit kännedom om därå rådande förhållanden och dels den 6 juni 1930 haft överläggningar i Falun med länets egnahemsnämnd. Egnahemsstyrelsen har i nyssnämnda skrivelse tillika meddelat, att styrelsen hos egnahemsnämnden gjort förfrågan, i vad mån och under vilka villkor nämnden kunde tänkas vilja lämna bistånd till ordnande av förhållandena å de med egnahemslån belånade lägenheterna. De med anledning härav inkomna yttranden från egnahemsnämnden och jordbrukskonsulenten A. Matsson äro fogade till styrelsens skrivelse.

I anledning av den av egnahemsstyrelsen sålunda verkställda utredningen hava infordrade yttranden avgivits den 21 november 1930 av domänstyrelsen och den 17 december 1930 av statskontoret.

I egnahemsstyrelsens utredning finnes intagen en av *byrådirektören Agerberg* lämnad redogörelse rörande den av honom verkställda besiktningen. Över de olika lägenheternas arealer och deras av Agerberg uppskattade nuvarande värden med mera samt angående innehavarnas nuvarande ekonomiska ställning åberopar denne en av honom gjord sammanställning, vilken torde såsom bilaga fogas till detta protokoll.

Agerberg anför därjämte.

Vad lägenheternas avkastningsmöjligheter för framtiden beträffade, syntes dessa med hänsyn till såväl åkerjordens omfattning, figuration och naturliga beskaffenhet som lägenheternas belägenhet ur avsättningspunkt m. m., kunna över huvud taget betecknas såsom goda. Med undantag för tre obebyggda styckningslotter (Ahls, Ejnar Karlssons och Forslunds), vilka brukades i sambruk med andra av nämnda personer förut ägda eller arrenderade jordbruk, bildade de olika lägenheterna självständiga och numera i huvudsak färdigbebyggda brukningsdelar, vardera av sådan storlek, att en innehavare med familj därå syntes böra kunna få sin utkomst. Ej mindre än åtta av de elva självständiga brukningsdelarna hade nämligen en åkerareal överstigande 22 tunnland, och av de övriga tre hade ingen en mindre areal än 13 tunnland.

Lägenheternas åkerjord syntes i stort sett vara av god beskaffenhet och lämplig för odling av såväl spannmål som foderväxter. Å en del lägenheter tarvades dock ännu dikning i större eller mindre omfattning, för att en fullt nöjaktig avkastning skulle kunna ernås. Särskilt framträdande hade dikningsbehovet syntes vara å Albin Johanssons, Björklunds och Nellfors lägenheter, å vilka i första hand respektive cirka 15, 12 och 10 tunnland åker borde dräneras. Ungefär halva dessa arealer syntes emellertid ligga så lågt, att erforderliga avlopp näppeligen torde kunna erhållas för en fullt tillfredsställande torrläggning. Med undantag av sådana områden, som på grund av otillräcklig dikning lede av vatten, syntes åkerjordens hävd nu över huvud taget vara rätt god å samtliga lägenheter, och den växande grödan lovade giva en medelgod skörd. Å Johanssons lägenhet hade dock vid besöket ej mindre än omkring 15 tunnland åker helt obrukad på grund av försumping. Frånsett två lägenheter (Wilh. Ericssons och Forslunds), som ej erhållit någon skogsmarkstilldelning, samt två lägenheter (Alb. Johanssons och G. Carlssons) med ringa skogstillgång, syntes skog finnas å lägenheterna ungefär till husbehov. Tillgången till naturligt bete vore

dock i allmänhet otillräcklig, och möjligheter att genom kulturåtgärder förbättra betet vore för flertalet lägenheter ganska små. Vad åbyggnaderna beträffade, saknades ännu färdiga ladugårdar å Nordlövs och Lindbergs lägenheter, men i övrigt vore med undantag här och var för en del smärre kompletterings- och andra mindre väsentliga byggnadsarbeten erforderliga byggnader nu uppförda å samtliga lägenheter. Någon anmärkning mot byggnadssättet hade Agerberg icke funnit skäl att göra. Möjligen torde någon större sparsamhet hava kunnat iakttagas vid uppförandet av ladugården å Johanssons och boningshuset å Damms lägenhet, än vad fallet syntes hava varit, men eljest syntes byggnaderna till både storlek och beskaffenhet vara väl avvägda i förhållande till lägenheternas omfattning och det erforderliga behovet i övrigt. Genom användning av virke ur respektive lägenhetens skog, inköpta äldre hus eller genom utnyttjande av å platsen befintliga äldre byggnader samt genom eget arbete i stor utsträckning, hade byggnadskostnaderna å de lägenheter, som måst bebyggas, i allmänhet blivit nedbringade så långt det varit möjligt.

Angående nuvarande djurantalet å lägenheterna jämfört med antalet djur å samma lägenheter år 1927 har Agerberg upprättat följande sammanställning.

Ägare	K. A. Lindberg		G. Gottfr. Berg		Albin Johansson		Gust. Björklund		Edvard Damm		Karl J. Nellfors		Joh. Ahl	
	1930	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1927
<i>Djuranatal:</i>														
hästar.....	2	1	2	2	1	2	2	1	—	—	13	2	1	1
kor.....	3	2	3	2	4	2	4	2	5	2	4	3	4	2
kvigor.....	1	—	3	—	—	1	—	—	—	2	1	1	1	—
kalvar.....	3	—	1	1	2	1	2	—	2	—	—	—	1	—
får.....	2	—	5	6	6	—	3	—	—	—	6	4	—	—
svin.....	2	3	5	2	2	4	2	7	2	1	3	2	4	—
höns.....	32	—	14	—	25	—	13	—	—	—	10	—	8	—

Ägare	A. V. Nord-löv		And. Wiklund		Wilh. Ericsson		K. Ejnar Karlsson		Gust. Carlsson		Karl Forslund		Johan Boström	
	1930	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1927
<i>Djuranatal:</i>														
hästar ...	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
kor.....	3	—	4	2	3	3	3	2	3	2	2	1	4	
kvigor.....	1	—	3	3	1	—	1	—	1	1	—	1	2	
kalvar.....	—	—	1	2	2	1	—	—	1	—	—	—	—	
får.....	—	—	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
svin.....	—	—	3	2	1	2	1	—	—	1	1	—	2	
höns.....	—	—	20	—	5	—	6	—	—	—	9	—	—	

obe-
kant

¹ Därav 1 föl.

Agerberg framhåller vidare, att, såsom framginge av sammanställningen, djurantalet å de olika lägenheterna genomgående ökats ej så litet under de senaste åren. Denna ökning, som skett delvis genom uppiöding på platsen och delvis genom inköp, hade på grund av ökad gödselproduktion givetvis kraftigt bidragit till den mycket väsentliga förbättring av jordens allmänna kultur tillstånd, som å lägenheterna ägt rum, sedan de av deras nuvarande innehavare tillträdde. Om lägenhetsägarna själva hade Agerberg vid besöken hos dem fått det bestämda intrycket, att de — möjligen med ett undantag — vore ett mycket arbetsamt och duktigt folk, som gjort vad i deras förmåga stått för att — i många fall under genomkämpande av stora ekonomiska svårigheter — sätta lägenheterna i sådant skick, att ägarnas utkomst å dem skulle kunna bli möjlig. Den svåra ekonomiska ställning, vari vissa lägenhetsägare nu betunne sig, syntes framför allt vara att söka i det vanhävdade skick, vari lägenheterna hade mottagits. Saknaden av nödiga kontanta tillgångar vid starten hade även gjort, att flera av lottköparna redan från första början måst igångsätta sina företag helt eller åtminstone i allt väsentligt på skuld. Sedan den erforderliga handpenningen på köpeskillingen erlagts, hade sålunda i flera fall saknats möjligheter att av egna medel anskaffa ens den allra nödvändigaste uppsättning av djur och andra driftsinventarier. Omöjligheten att skaffa erforderlig säkerhet för en ordnad kredit i behöflig omfattning hade vidare gjort, att de snart nog i alltför stor utsträckning nödgats genom anlåtande av växlar och andra därmed jämförliga oordnade och dyra krediter söka fullfölja byggenskapen och hålla driften uppe. Genom de låga skördar, som särskilt de första åren erhållits, och det ringa antal djur, ägarna hittills mäktat hålla, hade de från lägenheterna erhållna inkomsterna omöjligen räckt att täcka alla löpande utgifter, variör skuldbördan ökats. På grund av byggenskap och andra nödvändiga arbeten med lägenheternas iordningställande hade flertalet ägare ej heller hittills haft tid att skaffa sig några nämndvärda inkomster genom förtjänstarbeten. Med arbetsamhet och energi hade lägenhetsägarna hittills till synes gjort allt för att få bibehålla och bli kvar på sina lägenheter. För att detta i fortsättningen skulle bli möjligt, torde emellertid en rätt genomgripande skuldreglering för de ekonomiskt sämst ställda nu vara alldeles nödvändig. De personer, som syntes vara mest i behov av en sådan reglering vore Lindberg, Berg, Johansson, Nellfors, Björklund och Damm. Övriga torde hava utsikter att utan särskild hjälp kunna reda sig. Ställningen hos en del, såsom t. ex. Boström, Gustav Carlsson och K. Ejnar Karlsson, syntes t. o. m. kunna betecknas såsom god. Att en del även bland de bättre ställda uraktlåtit att till kronan gälda upplupna räntor å köpeskillingen torde förnämligast bero på, att de velat avvakta resultatet av deras hos Kungl. Maj:t gjorda framställning om avskrivning.

I det av *jordbrukskonsulenten Matsson* avgivna yttrandet anföres.

Åkerjorden till de fastigheter, som nu innehades av Björklund, Nellfors och Johansson vore delvis så lågt belägen i förhållande till Dalälven och därmed sammanhängande vatten, att fallförhållandena ej medgäve fullt effektiv avdikning. De områden, som detta omdöme gällde, vore ej uppmätta men uppskattades för Björklunds lägenhet till cirka en femtedel, för Nellfors lägenhet till en sjättedel och för Johanssons lägenhet till en fjärdedel av åkerarealen. Lindbergs, Bergs och Damms lägenheter kunde utan större svårigheter torrläggas till hela sin omfattning. Avdikningen

hade vid tillträdet varit bristfällig å samtliga lägenheter med undantag av Damms och vore det ännu, beroende på att ägarna saknade resurser för dess utförande.

Under tiden mellan lägenheternas avstyckning och försäljning hade ägorna legat i stort sett obrukade. Vallarna hade blivit gamla, de insådda vallväxterna hade försvunnit och ersatts med en vegetation av naturväxter, delvis ogräsarter, samt mossor. Den öppna jorden hade så småningom blivit helt ingrodd med kvickrot, tistlar m. fl. ogräsväxter.

Under denna tid hade jordbrukskonsulenten haft tillfälle att årligen iakttaga den fortgående hävdeförsämringen. Med den kannedom om åkerjordens bedrövliga tillstånd, som han därvid fått, och de insikter, som han hade beträffande det arbete och de kostnader, som erfordrades för att bringa sådan åker i hjälplig kultur, skulle han, om han tillfrågats, ej tvekat att avråda dessa köpare att inlåta sig på affären under i köpekontraktet angivna villkor. Han skulle ej heller ansett sig böra tillstyrka egnahemslån, om säljaren varit någon annan än kronan, och ej ens då, om köpekontrakten varit avfattade efter egnahemsnämndens formulär eller så, att köpekontraktets ikraftträdande varit beroende av egnahemslåns beviljande. Nu hade han fått ärendena till behandling, först genom låneansökningarna. Då hade köpet varit last avslutat, och när kronan varit säljare och lägenheterna enligt gällande bestämmelser avsedda till egnahemslägenheter, vilket de icke kunnat bliva utan egnahemslån, hade han ansett sig, ehuru med tvekan, böra tillstyrka lån, i synnerhet som lånesökandena haft goda vitsord om sina personliga egenskaper.

De hittills uppnådda skörderesultaten å lägenheterna hade ej räckt att täcka de för deras frambringande nedlagda kostnaderna och än mindre till att täcka jordräntan. Det torde ej vara tvivel om att detta förhållande och läntagarnas därav föranledda ekonomiska svårigheter till stor del berodde på den vanhävd, under vilka lägenheterna lidit vid övertagandet. Under sådant förhållande kunde framställningen om lindring i köpevillkoren ej anses obillig. Vid beräkandet av storleken av en sådan lindring torde man kunna utgå ifrån, att nu avsedda lägenhetsägare vid tillämpning av ett inom orten rätt vanligt åttaårigt skiftesbruk, omfattande träda, höstsäd, fyra vallar och två års vårsäd, knappast kunde få sina åkrar i medelhävd, förrän ett sådant omlopp medhunnits, sålunda efter åtta år, tillträdesåret oräknat. Då avkastningen vore beroende av hävden, kunde erhållandet av normalskörd och därmed möjlighet till förräntning av jordvärdet ej heller påräknas inom kortare tid. Under sådant förhållande kunde lägenheternas förmåga att förränta grundkapitalet beräknas till noll under första brukningsåret, $\frac{1}{8}$ under andra, $\frac{2}{8}$ under tredje o. s. v. och full förräntning kunde påräknas först från och med det nionde brukningsåret. En efter sålunda beräknade betalningsmöjligheter avpassad lindring i köpevillkoren funne jordbrukskonsulenten vara billig och skäligen med hänsyn till lägenheternas bristande hävd vid övertagandet.

Hushållningssällskapets egnahemsnämnd yttrar.

Det syntes uppenbart, att de här ifrågavarande fastigheterna av kronan blivit försålda i syfte att därmed understödja egnahemsbildningen. Vid sådant förhållande och då fastigheterna vid desamma försäljning befunnit sig i *synnerlig vanhävd* liksom även att dessa jämlikt köpeavtalen skulle *inom fem år vara bebyggda* med bostadshus och för lägen-

heternas skötsel i övrigt nödiga åbyggnader vid äventyr att, därest så icke bleve gjort, utöver köpeskillingen skulle gäldas ytterligare ett belopp motsvarande en femtedel av köpeskillingen, varför intecknad säkerhet också tagits, hade också kronan ådragit sig betydande ansvar, vilket också förpliktade, ty de köpare, vilka nämnden beviljat egnahemslån och sålunda varit i tillfälle att närmare följa, hade genom träget och hårt arbete gjort, vad av dem kunde begäras eller fordras.

Det vore ej så lätt att bedöma de kostnader och den tid, som åtginge för att försätta vanhävdad jord i nödig kultur, och då det gällde uppförande av byggnader vore det känt, att kostnaderna därför i regel bleve högre än upprättade kostnadsförslag utvisade. De här ifrågavarande köparna av lotter, som saknade nödiga kontanta tillgångar, hade förmodligen i allt väsentligt litat till sin arbetsförmåga och till gynnsamma konjunkturförhållanden.

Såsom framginge av jordbrukskonsulentens yttrande hade han, om icke köpeavtalen vid tiden för ansökan om egnahemslån redan avslutats, icke ansett sig kunnat tillstyrka lån, när han bland annat ansåge köpeskillingarna i vissa fall med hänsyn till rådande vanhävd oskäligt höga. Egnahemsnämnden, som även kände till förhållandena på orten, hade också varit tveksam, då det gällde beviljande av dessa lån.

På grund av köpeavtalens bestämmelser beträffande byggnadsskyldigheten och att lotterna vore försålda av kronan, hade nämnden ansett sig icke böra underlåta att genom beviljande av egnahemslån bidra till åstadkommande av de här ifrågavarande nya lägenheterna.

Därest egnahemslån icke skulle hava blivit beviljade å lottköparna, hade dessa sannolikt icke kunnat uppföra de nu förefintliga byggnaderna. Vid sådant förhållande och då fem år nu förflutit, sedan köpen avslutades, hade avveckling och ny försäljning icke kunnat undvikas, därvid förlusten helt säkert skulle blivit betydligt större, än de nu förfallna räntebeloppen.

Ehuru väl att egnahemsnämnden som sådan icke på något sätt kunde anses hava varit förvällande till de här förevarande bekymmersamma förhållandena, hade nämnden det oaktat och icke minst på grund därutav, att dessa egnahemslåntagare nedlagt ett synnerligen beundransvärt och uppoffrande arbete å lägenheterna, även om det befunnits principiellt betänkligt, icke ansett sig böra underlåta att här i vissa fall lämna någon ytterligare hjälp. Såsom villkor härför förutsatte emellertid egnahemsnämnden, dels att hitintills upplupna oguldna häntor å köpeskillingarna avskreves eller att däremot svarande belopp tillerkändes lottköparna såsom ersättning för försättande av den vanhävdade jorden i brukningsbart skick, dels ock att vederbörande beviljades anstånd med erläggande av amortering å köpeskillingslånen intill förslagsvis år 1935.

Under sålunda angivna förutsättningar kom egnahemsnämnden att, i och för ordnande av förekommande oreglerade lån, lämna nedan angivna här ifrågavarande egnahemslåntagare tillfälliga lån ur hushållningssällskapets egnahemsriskfond, nämligen Berg 1,500 kronor, Nellfors 2,000 kronor, Damm 1,200 kronor och Björklund 1,200 kronor. Däremot hade egnahemsnämnden funnit Lindbergs och Johanssons ekonomiska ställningar vara så ansträngda, att nämnden i varje fall för närvarande icke ansett sig kunna taga ansvaret för att till dessa utgiva ytterligare särskilda lån ur den under nämndens förvaltning stående riskfonden.

För egen del anför *egnahemsstyrelsen*.

Egnahemsstyrelsen delade byrådirektör Agerbergs synpunkter och uppfattning rörande lägenheternas avkastningsmöjligheter m. m. och ansåge det vara ofrånkomligt, att hjälp i någon form bringades vissa lottköpare, så att de kunde bibehållas vid sina lägenheter. Det förefölle emellertid nödvändigt, att även vederbörande egnahemsnämnd genom beviljande av tillfälliga hjälplan ur egnahemsriskfonden eller annorledes medverkade till, att oregrerade skulder ordnades på ett sådant sätt, att nödig ekonomisk trygghet åstadkommes för de egnahemslåntagare, som vore i verkligt behov härav.

Egnahemsstyrelsen funne, att priserna å de inköpta lägenheterna i och för sig icke kunde anses oskäligen, utan att de tvärtom i vissa fall syntes vara billiga. Enligt samstämmiga uppgifter torde lägenheternas hävd hava varit otillfredsställande, då lägenheterna tillträdades, en omständighet som motiverade åtgärder från säljarens sida.

Egnahemsnämnden hade visserligen i sitt senaste yttrande till egnahemsstyrelsen framhållit, att nämnden vid prövning av egnahemslåneansökningarna funnit köpeskillingarna i vissa fall med hänsyn till rådvandande vanhävd oskäligt höga och att nämnden endast på grund av köpeavtalens bestämmelser beträffande byggnadsskyldigheten och att lotterna vore försålda av kronan ansett sig icke böra underlåta att genom beviljande av egnahemslån bidraga till åstadkommande av ifrågavarande nya egnahemslägenheter, men styrelsen funne denna nu av nämnden deklarerade uppfattning såtillvida anmärkningsvärd, att enligt styrelsens uppfattning egnahemsnämnden icke bort underlåta att kritisera jordpriset, även om kronan varit säljare. Tvärtom ansåge styrelsen, att det varit nämndens skyldighet att redan vid egnahemslånens beviljande taga hänsyn till, huruvida de nya egnahemmen under givna förhållanden kunde anses bliva tillräckligt bärkraftiga.

Egnahemsstyrelsen ansåge i likhet med domänstyrelsen och statskontoret, att en direkt avskrivning av räntor innebure så allvarliga konsekvenser, såsom prejudikat betraktad, att styrelsen icke funne det tillrådligt att föreslå en sådan åtgärd. Av samma skäl ansåge styrelsen en nedskrivning av köpeskillingarna icke heller vara tillrådig. En avskrivning skulle i detta speciella fall även innebära en orättvisa mot dem, som helt eller delvis inbetalat sina räntor.

Det hade konstaterats, att lägenheterna i stort sett vore på väg att bliva bärkraftiga jordbruk, men det vore likaledes konstaterat, att flertalet lottköpare icke torde vara i stånd att på en gång betala sina förfallna räntor å köpeskillingarna. Däremot förefölle det möjligt, att, om lottköparna bland annat erhöles medgivande att *framdeles amortera de nu förfallna räntorna*, behöfelig hjälp skulle kunna åstadkommas, och ville egnahemsstyrelsen i sådant syfte i ärendet framställa följande förslag.

Alla av köparna oguldna räntor från tillträdet av respektive lotter intill den dag, amorteringen enligt upprättade köpehandlingar skulle beräknas, skulle gäldas på så sätt, att respektive lottköpare utfärdade en revers å skuldbeloppet med rätt för kronan att inteckna densamma i vederbörande fastighet att gälla efter inteckningen för köpeskillingen och i förekommande fall jämväl inteckningen för beviljat egnahemslån. A skuldbeloppet enligt denna revers skulle ingen ränta erläggas och under fem år från dess utfärdande ej heller någon amortering. Därefter skulle berörda skuldbelopp amorteras med $\frac{1}{10}$ årligen under 10 år. Eventuellt nu påförda räntor å oguldna räntebelopp borde avskrivas.

Genom en sådan åtgärd från statens sida komme nuvarande oguldna räntor icke att under de närmaste fem åren tynga lottköparna. Då dessa emellertid borde beredas möjlighet att nedlägga all sin omsorg på jordbrukens fortsatta förbättrande, borde *amorteringen av köpeskillingen* framflyttas fem år. Däremot skulle ränta å köpeskillingen årligen erläggas, beräknad från den dag, amorteringsskyldigheten enligt köpeavtal skolat inträda.

Styrelsen ansåge den ovan föreslagna lättningen beträffande köpevillkoren vara synnerligen värdefull för lottköparna. Skulden till kronan bleve reglerad på ett sådant sätt, att köparna kunde i lugn och ro fortsätta sitt arbete med lägenheternas förbättrande. Under de närmaste fem åren hade de att endast erlägga ränta å köpeskillingen och i förekommande fall å egnahemslån. Efter fem år borde lägenheterna kunna vara i det skick, att jämväl amortering såväl av köpeskillingen som av den å revers stående räntan för de första fem åren skulle kunna av köparna erläggas.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställde egnahemsstyrelsen, att Kungl. Maj:tt måtte medgiva, att de lottköpare från Näs kungsgård, som nu haftade för oguldna räntor å köpeskillning, måtte få erlägga dessa på sätt, styrelsen ovan föreslagit, och att tiden för den ordinarie amorteringen av köpeskillingen måtte framflyttas fem år.

Domänstyrelsen biträder det av egnahemsstyrelsen framlagda förslaget såväl i vad avser vederbörande lägenhetsägares likviderande av hittills oguldna köpeskillingsräntor för förvärvade lägenheter från kronoegendomen som ock beträffande framflyttning av tiden för fullgörande av den ordinarie amorteringen å samma köpeskillning.

Statskontoret tillstyrker bifall till egnahemsstyrelsens förslag men framhåller, att då den föreslagna lösningen av förevarande fråga delvis måste anses innebära ett efterskänkande av skuldränta, riksdagens medgivande till åtgärden torde vara erforderligt.

Slutligen må nämnas, att *länsstyrelsen i Kopparbergs län* den 22 december 1930, under hänvisning till sitt förberörda yttrande av den 17 juli 1929, överlämnat en till länsstyrelsen från *kommunalnämndens i Husby socken ordförande* ingiven skrift. I sistnämnda skrift har — under uppgift att flera av egnahemsägarna vid Näs kungsgård haftade i skuld för oguldna kommunalutskylder — anhållits om upplysning om vad som från statens sida kunde komma att göras för lättande av dessa personers ekonomiska betryck.

Departements-
chefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att under åren 1924 och 1925 jämlikt beslut av 1919 års lagtima riksdag från Näs kungsgård i Kopparbergs län försåls ett antal styckningslotter enligt då gällande grunder för upplåtelse av egnahemslägenheter från kronoegendomar. Flera av lottköparna hava enligt utredningen kommit i svårt ekonomiskt betryck och icke förmått fullgöra sin betalningsskyldighet mot kronan. I anledning av framställningar från lottköparna, huvudsakligen sådana som förvärvat obebyggda lotter och sedermera bebyggt dessa, har Kungl. Maj:tt såsom ovan nämnts den 30 april 1927 beviljat visst kortare anstånd med erläggande av oguldna köpeskillingsräntor. Vad sålunda åtgjorts har av utredningen att döma icke undanröjt de föreliggande svårigheterna.

Framställningar föreligga nu om ytterligare åtgärder för lindrande av köparnas villkor. Lottköparna hava sålunda hemställt, i huvudsak, att få vissa oguldna räntor å köpeskillingarna eiterskänkta samt så stor del av kapitalskulden till kronan avskriven, som kunde prövas skäligt. I anledning av de gjorda framställningarna har ett omfattande utredningsarbete utförts, avseende att klarlägga lotternas värden och avkastningsmöjligheter för framtiden samt lottägarnas förmögenhetsförhållanden.

Av utredningen framgår, att flera av lottköparna alltjämt befinna sig i en mycket svår ekonomisk ställning. Särskilt de, som nybyggt, hava höga och delvis synnerligen illa reglerade skulder. Såsom en huvudorsak till det otillfredsställande resultatet av detta egnahemsföretag angives samstämmigt den omständigheten, att lägenheterna av egnahemsbyggarna mottogos i vanhävdad skick. Genom de låga skördar, som särskilt de första åren erhöles, skulle de från lägenheterna erhållna inkomsterna omöjligen hava räckt att täcka de löpande utgifterna. Skuldbördan, som för flera av lottköparna redan från början på grund av bristande tillgång till eget kapital var hög, har härigenom ävensom genom byggnadsarbeten och andra för lägenheternas iordningställande erforderliga arbeten ökats.

I ärendet har från skilda håll vitsordats, att lottköparna äro mycket arbetsamma och dugliga samt till det yttersta gjort vad i deras förmåga stått för att hålla företagen i gång. De hava också hela tiden kvarstannat å och behållit sina lägenheter. Det torde även få anses ådagalagt, att lägenheterna, som i och för sig torde hava lämplig storlek och vara av erforderlig beskaffenhet, i stort sett äro på väg att bliva bärkraftiga jordbruk. Emellertid torde det även få anses utrett, att lottägarna, fränsett de få som redan fullgjort sina betalningsskyldigheter, icke äro i stånd att på en gång betala sina förfallna räntor å köpeskillingarna. Dessa obetalda räntebelopp hava, såsom framgår av förestående uppgifter, i flera fall kommit att uppgå till relativt mycket stora belopp. I avvaktan på utredningens slutförande och ansökningarnas avgörande, hava vederbörande myndigheter uppskjutit att vidtaga exekutiva åtgärder. Om staten skulle söka att nu utfå sina förfallna räntefordringar, torde det vara att emotse, att lottägarnas flertal icke kunde fullgöra sina betalningsskyldigheter och icke vore i stånd att längre behålla sina fastigheter, å vilka de nedlagt mycket arbete, varjämte staten helt visst vid försök att åter sälja lotterna skulle åsamkas förluster.

I syfte att få förhållandena vid lägenheterna ordnade på ett ur både statens och lottköparnas synpunkt lämpligt sätt har nu egnahemsstyrelsen efter ingående undersökningar å ort och ställe framlagt förslag till viss reglering av det ekonomiska mellanhavandet mellan kronan i egenskap av jordsäljare å ena sidan och lottköparna å den andra. Förslaget, som tillstyrkts av domänstyrelsen och statskontoret, synes även mig vara av beskaffenhet att böra genomföras. Med hänsyn till de speciella svårig-

heter för lottköparna, som här på grund av den förenämnda dåliga hävden vid tillträdet förelegat, torde åtgärden knappast behöva få prejudicerande verkan. Jag har alltså ansett mig böra, med godtagande av de utav myndigheterna för åtgärders vidtagande anförda skäl, i huvudsak tillstyrka förslaget, därvid jag emellertid i några hänseenden, vartill jag återkommer, ifrågasätter viss jämkning. Ehuru, såsom framgår av utredningen, alla lottägarnas ställning icke är likartad, i det vissa av dem hava större svårigheter och andra väsentligt mindre, synes det med hänsyn till den form, hjälpanordningen skulle erhålla, samt vanskligheten av att inom en och samma egnahemskoloni behandla skilda köpare olika, vara lämpligast, att på sätt myndigheterna förordnat låta skuldregleringen få under nedan angivna förutsättningar omfatta samtliga egnahemsköpare vid Näs kungsgård.

Till ordnande av kronans mellanhavanden med lottköparna vid Näs kungsgård tillstyrker jag i huvudsak följande åtgärder.

1) De å köpeskillning oguldna räntor, vilka belöpa på tiden intill den dag, amorteringen enligt upprättad köpehandling skall begynna, må gäldas på så sätt, att lottägaren utfärdar revers å ifrågavarande ränteskulds sammanlagda belopp med rätt för kronan att in-teckna reversen i fastigheten. Å skuldbeloppet enligt denna revers erlägges ej ränta, och under fem år från dess utfärdande erlägges ej heller amortering. Därefter amorteras berörda skuldbelopp med en tiondel årligen under tio år. Fullgöres ej sådan amortering, kan skuldbeloppet uppsägas till omedelbar betalning. Eventuellt nu påförda räntor å oguldna räntebelopp avskriväs.

2) Amorteringen av den oguldna köpeskillningen framflyttas fem år med skyldighet för lottägaren att därå årligen erlägga ränta från den dag, amorteringen enligt köpehandlingen skolat inträda. Därvid iakttages, att räntan å köpeskillningen under den tid, amorteringen sålunda uppskjutes, beräknas efter fyra procent om året.

Vad jag sålunda tillstyrkt skiljer sig från egnahemsstyrelsens förslag huvudsakligen däri, att jag med hänsyn till vikten av att villkor ej uppställas, som sedermera kunna i enskilda fall bliva svåra att genomföra, ej ansett nödigt eller lämpligt att i detta sammanhang få fastställt stadgande i avseende å den reverserade räntefordrans förmånsrätt i in-teckningshänseende i förhållande till andra i fastigheten gällande in-teckningar. Vidare har jag ansett den bestämmelsen böra införas, att lottköparna må under den förlängda amorteringsfria tiden erlägga ränta å ogulden köpeskillning efter samma räntefot, fyra procent, som enligt gällande försäljningsgrunder tillämpas under de eljest amorteringsfria åren. Sistnämnda förmån torde böra få tillkomma samtliga de lottköpare vid Näs kungsgård, som hava att avbetala ogulden köpeskillning.

Såsom statskontoret framhållit torde riksdagens medgivande till de föreslagna åtgärderna erfordras.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att innehavare av från Näs kungsgård i Husby socken av Kopparbergs län försålda lotter må, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag ovan tillstyrkt, medgivas anstånd med erläggande av räntor och amortering å köpeskilling, därvid under den förlängda amorteringsfria tiden ränta å ogulden köpeskilling beräknas efter fyra procent om året.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.

Ägare	K. A. Lindberg	G. Gottfrid Berg	Albin Johansson	Gustav Björklund	Edvard Damm
Tillträde.....	$14/3$ 24	$10/12$ 24	$14/3$ 25	$14/8$ 25	$14/3$ 25
Areal: hektar odlad jord cirka.....	15	13,5	19	15	6,5
» övrig mark »	6	9,5	3	9	4,5
Inköpspris	6,000	7,000	3,400	6,000	4,600
	obebyggt	delvis be- byggt	obebyggt	obebyggt	obebyggt
Å läg. nedlagda byggnadskostn. c:a	7,500	8,000	12,000	7,500	10,000
Uppskattat nuvarande värde å från kronan inköpt jord och skog c:a	6,500	5,800	6,300	6,000	3,400
Uppskattat nuvarande värde å därå befinnliga byggnader, cirka	3,500	3,800	5,700	4,000	5,600
Hela lägenheten såtunda nu värd	10,000	9,600	12,000	10,000	9,000
Värde å återstående byggnadsarbe- ten, cirka	1,500	200	1,000	500	—
Beviljade o. utbekomna egnahems- lån	5,000	4,700	7,000	5,000	4,000
Beviljade o. utbekomna egnahems- premielån	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500
<i>Tillgångar:</i>					
Av kronan förvärvad fastighet.....	10,000	9,600	12,000	10,000	9,000
Annan fastighet	—	—	—	—	—
Kreatur	1,850	2,000	1,700	2,100	1,200
Andra inventarier	800	1,300	1,200	900	1,700
Andra tillgångar	—	150	—	—	—
Summa tillgångar	12,650	13,050	14,900	13,000	11,900
<i>Skulder:</i>					
Ogulden köpeskilling	5,385	6,300	3,060	5,400	4,140
Obetalda räntor härå till d. $31/12$ 29	1,077	1,260	586,84	1,080	793,96
Skuld å egnahemslån	5,000	4,700	7,000	5,000	4,000
Obetalda räntor härå till $31/12$ 29	—	—	—	160	57
Övriga skulder:					
Växlar.....	1,665	855	3,755	1,125	785
Banklån	4,500	200	1,750	—	—
Andra lån	—	750	—	700	750
Diverse övriga skulder	679	820	2,350	355	650
Summa skulder	18,306	14,885	18,501,84	13,820	11,175,96
Tillgångar utöver skulderna	— 5,656	— 1,835	— 3,601,84	— 820	+ 724,04
Taxeringsvärde	10,500	10,100	9,200	11,300	7,200

Bilaga.

Karl J. Nellfors	Joh. Ahl	A. V. Nordlöv	And. Wiklund	Wilh. Ericsson	K. Ejnar Karlsson	Gust. Carlsson	Karl Forslund	Joh. Boström
$14/8$ 25	$1/7$ 25	$14/3$ 25	$14/3$ 25	$14/3$ 25	$14/3$ 25	$14/8$ 25	$14/8$ 25	$14/4$ 25
16·5	8·5	13·5	13·5	7	13	6·5	3	11·5
14·5	5	5·5	6	1	6·5	6·5	1	21
7,500	5,000	6,000	9,000	4,500	4,500	2,500	1,200	9,600
obebyggt	obebyggt till-skottsjord	obebyggt	bebyggt	bebyggt	obebyggt till-skottsjord	obebyggt	obebyggt	bebyggt
8,000	—	3,000	500	—	—	6,000	—	1,000
7,700	3,800	5,900	6,700	3,000	5,700	3,200	1,500	6,800
4,300	—	2,600	3,300	1,600	—	2,800	—	4,200
12,000	3,800	8,500	10,000	4,600	5,700	6,000	1,500	11,000
700	—	2,000	—	reparation 800	—	600	—	—
5,000	—	lån sökt	—	—	—	—	—	—
1,500	—	—	—	—	—	—	—	—
12,000	3,800	8,500	10,000	4,600	5,700	6,000	1,500	11,000
—	6,000	—	—	—	5,000	—	—	—
2,400	1,400	3,500	2,350	1,000	1,400	1,400	900	2,200
800	1,100	1,800	1,100	1,000	800	900	750	1,100
100	—	—	—	—	—	—	—	—
15,300	12,300	13,800	13,450	6,600	12,900	8,300	3,150	14,300
6,750	4,500	5,400	8,100	4,050	—	2,250	1,080	1,000
1,294·50	—	1,035·60	648	162	—	341·50	86·40	—
5,000	—	—	—	—	—	—	—	—
400	—	—	—	—	—	—	—	—
1,450	—	779	825	—	575	—	130	400
2,000	700	300	—	—	8,000	500	600	—
—	2,400	—	2,000	—	—	—	900	—
412	200	211	260	430	160	400	150	75
17,306·50	7,800	7,725·60	11,838	4,642	8,735	3,491·50	2,946·40	1,475
—2,006·50	+4,500	+6,074·40	+1,617	+1,958	+4,165	+4,808·50	+203·60	+12,825
17,600	¹ 11,200	8,200	12,000	5,100	² 14,100	4,500	1,800	12,000

¹ Därav 5,600 kronor för av kronan förvärvade lägenheten och 5,600 kronor för förut ägd fastighet.

² Därav 8,500 kronor för av kronan förvärvade lägenheten och 5,600 kronor för förut ägd fastighet.